

Ковтуненко К. В.

*к.е.н., доц. кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Одеський національний політехнічний університет*

ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК РУШІЙНА СИЛА ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено сутність інноваційного процесу та інноваційної діяльності підприємства. На підставі авторської думки визначено, який саме процес може бути основою формування інтелектуального капіталу промислового підприємства.

Ключові слова: інноваційний процес, інноваційна діяльність, інтелектуальні ресурси, інтелектуальний капітал.

Постановка проблеми. Сучасні зміни в діяльності підприємства, що визначаються розвитком нематеріального сектору економіки, розширенням сфери застосування комунікаційних систем, зростанням витрат в собівартості більшості видів продукції на інформацію та знання, обумовлені інформатизацією та інтелектуалізацією суспільства. Все більшого значення, як фактор виробництва у порівнянні з землею, працею та фінансовими ресурсами, набуває інтелектуальний капітал підприємства.

На підставі проведених досліджень було визначено, що інтелектуальний капітал підприємства формується в результаті залучення інтелектуальних ресурсів до інноваційного процесу, однак не завжди саме інноваційний процес зі всіма притаманними йому етапами забезпечує формування інтелектуального капіталу. Найчастіше формування інтелектуального капіталу забезпечує інноваційна діяльність підприємства. Тому потребує уточнення за рахунок якого процесу формується

інтелектуальний капітал підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади інноваційних процесів розглянуті у наукових працях зарубіжних вчених: Й. Шумпетера, М. Кондрат'єва, П. Друкера, К. Р. Макконела, Б. Твісса, Б. Санто, М. Портера, Ю. Яковецьєва, В. Гусарової та ін. Провідними українськими дослідниками згаданої проблеми є А. Гальчинський, В. Геєць, А. Кузнєцова, В. Чернобаєв, В. Вакалюк, В. Павленко та ін., однак з позиції формування інтелектуального капіталу інноваційний процес ще не має повного відображення.

Виклад основного матеріалу. Інтелектуальні ресурси що формують інтелектуальний потенціал підприємства використовуються у інноваційному процесі, в результаті цього відбувається їх перетворення в інтелектуальний капітал. Для більшого уявлення процесу формування інтелектуального капіталу розглянемо докладніше зміст економічної категорії «інноваційний процес».

Поняття «інноваційний процес» почало свій розвиток з 50-х років, тоді переважали моделі інноваційного процесу, в яких наголошувалась значимість наукових досліджень, а ринок визначався як вторинний елемент. Такі моделі зазначалися як моделі «технологічного поштовху» та «рушійної сили ринку». При цьому у моделі «рушійної сили ринку», збуту продукції приділялося більше уваги. Збалансувати відносини наукових досліджень і ринку у зазначених моделях стало можливим тільки з розвитком нових технологій, що забезпечило появу так званої об'єднаної моделі. В рамках об'єднаної моделі передбачалося, що технічні інновації повинні супроводжуватись інноваціями в галузі маркетингу, менеджменту, виробництва. Останнім часом переважаючою стала «інтегрована модель» з мінімально можливим часом виконання науково-дослідних робіт, організації виробництва продукції та просування її на ринок.

Існує багато варіантів визначення сутності та змісту категорії

«інноваційний процес», розроблених вітчизняними та зарубіжними авторами.

За визначенням американського дослідника Б. Твісса [2], інноваційний процес – це перетворення наукового знання, наукових ідей, винаходів у фізичну реальність (нововведення), яка змінює суспільство. В основі інноваційного процесу лежить створення, впровадження і поширення інновацій, необхідними властивостями яких є науково-технічна новизна, їх практичне застосування і комерційна реалізованість з метою задоволення нових суспільних потреб.

Інноваційний процес – це перетворення наукових знань в інновації – послідовний ланцюг етапів, в ході яких інновації втілюються, починаючи від ідеї до конкретних продуктів, технологій або послуг і розповсюджуються при практичному використанні.

На відміну від науково-технічного прогресу, інноваційний процес не закінчується впровадженням, тобто першою появою на ринку нового продукту, послуги, або доведенням до проектної потужності нової технології. Цей процес не переривається, так як нововведення вдосконалюється, робиться більш ефективним, набуває невідомі раніше споживчі властивості. Це відкриває для нього нові області застосування і нових споживачів, які сприймають даний продукт або технологію як нові.

Інноваційний процес має циклічний характер розвитку, здійснюється в просторі і часі, основними його етапами є: науковий, технічний, технологічний, експлуатаційний. Вони охоплюють такі види діяльності [2]: фундаментальні дослідження (ФД); прикладні дослідження (ПД); дослідно-конструкторські розробки (ДКР); дослідно-експериментальні розробки (ДЕР); дослідна база наук (ДБН); організаційно-економічна робота (ОЕР); промислове виробництво нових товарів (ПВНТ), масове виробництво.

Спрощено модель інноваційного процесу можна подати як кілька

послідовних етапів: наука – техніка – виробництво.

Наука. На цьому етапі розробляють теоретичні основи певної проблеми. Охоплює стадії фундаментальних і прикладних досліджень. Фундаментальні дослідження спрямовані на вивчення теоретичних засад процесів чи явищ. Поштовхом до їх проведення є виникнення гіпотези, яка потребує підтвердження. Результатом фундаментальних досліджень можуть бути відкриття. Відкриття – науковий результат, що вносить радикальні зміни в існуючі знання, розкриває досі не відомі закономірності, властивості та явища матеріального світу, істотно впливає на НТП і розвиток цивілізації, слугує джерелом винаходів. Прикладні дослідження визначають напрям прикладного застосування знань, здобутих у процесі фундаментальних досліджень. Їх результатом є нові технології, нові матеріали, нові системи.

Техніка. На цьому етапі втілюють теоретичні конструкції явищ і процесів у матеріальну оболонку. Охоплює стадії дослідно-конструкторських та проектно-конструкторських робіт, які спрямовані на розроблення, проектування, виготовлення та випробовування дослідних зразків нової техніки, технології чи нового продукту. Визначають технічні характеристики нової продукції, розробляють оргтехнічну документацію на неї, створюють дослідні зразки, розпочинають експериментальне виробництво.

Виробництво. Це етап впровадження у виробництво нового продукту, розроблення програми маркетингу і просування новинки на ринок.

Етап комерціалізації нововведення є завершальним в інноваційному процесі. Однак, новий продукт не завжди залишається власністю підприємства, яке його створило. Право на виготовлення нового продукту можуть отримати й інші підприємства, придбавши відповідну ліцензію. Відбувається дифузія нововведення – процес його поширення для

використання у нових місцях, сферах чи умовах.

Незважаючи на те, що в науковій літературі зустрічається багато різноманітних підходів до визначення інноваційного процесу, суть їх зводиться до одного висновку, а саме: інноваційний процес пов'язаний із створенням, освоєнням і поширенням інновацій. Наряду з поняттям інноваційний процес в науковій літературі з інноватики зустрічається поняття інноваційна діяльність.

Огляд наукових публікацій стосовно визначення поняття «інноваційна діяльність» не надав чіткого роз'яснення змісту цієї категорії. Як свідчить аналіз, термін «інноваційна діяльність» відрізняється надмірним різноманіттям формулювань. Наразі, відсутня єдність поглядів науковців в тлумаченні інноваційної діяльності. З одного боку, інноваційну діяльність розуміють як процес, спрямований на розробку і реалізацію результатів завершених наукових досліджень і розробок або певних науково-технічних досягнень в новий чи вдосконалений продукт, який реалізується на ринку, у новий або вдосконалений технологічний процес, що використовується в практичній діяльності, а також пов'язані з цим процесом наукові розробки та дослідження [3,4,5], з іншого – інноваційна діяльність спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок, що сприяє випуску на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [6,7]. Адаже є ще публікації, в яких напряду ототожнюються поняття інноваційної діяльності та інноваційного процесу: «Процес створення, освоєння і поширення інновацій називається інноваційною діяльністю або інноваційним процесом».

Як ефективний інноваційний процес, так й ефективна інноваційна діяльність здатні забезпечити прирощення (капіталізацію) вартості інтелектуальних ресурсів, тому можуть розглядатися при формуванні інтелектуального капіталу.

З точки зору формування інтелектуального капіталу, ми поділяємо думку науковців які дають визначення інноваційному процесу як: «перетворенню наукових знань в інновації – послідовний ланцюг етапів, в ході яких інновації утілюються починаючи від ідеї до конкретних продуктів, технологій або послуг і розповсюджуються при практичному використанні». При цьому, інноваційний процес може здійснюватися як самостійно промисловим підприємством так й на засадах партнерства за певними етапами інноваційного процесу. Дослідження різноманітних підходів щодо сутності інноваційної діяльності дозволили зробити висновок, що інноваційною діяльністю може бути як інноваційний процес, так і його окремі етапи або їх певна комбінація. З цього виходить, що інноваційна діяльність є частиною інноваційного процесу, або дорівнює йому.

Тобто в основі формування інтелектуального капіталу підприємства знаходиться інноваційна діяльність. Інноваційна діяльність може включати як повний інноваційний процес так і його окремі етапи або їх певну комбінацію. Формування інтелектуального капіталу промислового підприємства може здійснюється на основі самостійної інноваційної діяльності підприємства або в союзі з учасниками ринку на умовах спільних інтересів.

Список використаної літератури

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р., № 40 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36.
2. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс. – М.: Экономика, 1989. – 271 с.
3. Микитюк П. П. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 49-57 с.
4. Инновационный менеджмент. Учебник / Под ред.

С. Д. Ильенковой, – М.: Юнити, 1997 г. – 203 с.

5. Куликова Н. Н. Проблемы формирования единой концепции налогового стимулирования инновационной деятельности организаций // Экономика и эффективность организации производства. Сборник научных трудов. – Выпуск 7. – Брянск: БГИТА, 2007. – С. 36-39.

6. Соловьев В. П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций). – К.: Фенікс, 2004. – 560 с.

7. Балабанов И. Т. Инновационный менеджмент. – СПб.: Издательство "Питер", 2005. – 208 с.

КОВТУНЕНКО К. В. ИННОВАЦИОННЫЙ ПРОЦЕСС И ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ДВИЖУЩАЯ СИЛА ФОРМИРОВАНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье исследована суть инновационного процесса и инновационной деятельности предприятия. На основании авторской мысли определено, какой именно процесс может быть основой формирования интеллектуального капитала промышленного предприятия.

Ключевые слова: инновационный процесс, инновационная деятельность, интеллектуальные ресурсы, интеллектуальный капитал.

KOVTUNENKO K. V. INNOVATION PROCESSES AND INNOVATION AS THE DRIVING FORCE OF INTELLECTUAL CAPITAL INDUSTRIAL ENTERPRISES

The article has been investigated essence of the innovation process and innovation activity of enterprise , on the basis of author's thought has been defined of process, that may be the basis of the formation of the intellectual capital of the industrial enterprise.

Keywords: innovation process, innovation, intellectual resources, intellectual capital.